

Hitupihtisammal

Vedtrådmossa
Cephalozia macounii

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

EU:n lajikoodi: 1980

Luontodirektiivin laji (liite II)

BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, paraneva

Luonnehdinta

Hitupihtisammal on pieninä laikkuina tai yksittäisinä versoina muiden sammalten seassa lahoppuulla kasvava maksasammal. Sen pienet, hennot varret ovat vain puoli senttimetriä pitkät. Laji muistuttaa muita pihtisammalia (*Cephalozia* spp.), mutta sen voi tunnistaa pienestä koosta, teräväkärkisistä, kapealiuskaisista lehdistä ja poikittaisen tai hieman viikon lehtiasennon perusteella. Lehtiliuskat ovat tyveltään vain muutaman solun levyiset. Lehtiliuskojen välinen lovi on pyöreäpohjainen ja syvyydeltään noin kaksi kolmasosaa lehden pituudesta. Lehtiasento on samantapainen kuin hitupihtisammalta selvästi kookkaammalla saksipihtisammalella (*C. bicuspidata*), jota kasvaa lahoppuilla yleisesti. Määrittäminen edellyttää mikroskooppista tarkastelua.

Elinympäristö ja levinneisyys

Hitupihtisammal kasvaa yleensä muiden sammalten seassa tai pieninä laikkuina lahoilla järeillä maapuilla kosteissa vanhoissa kangasmetsissä tai korvissa. Se vaatii lahoppuujatkumoa ja mieluiten järeää lahoavaa havumaapuuta, mutta kasvaa joskus myös kuoretomilla haapamaapuilla. Suomessa sitä on tavattu paikotellen maan eteläosista aina Kainuuseen saakka. Hitupihtisammalen nykyesiintymiä tunnetaan noin 15.

Nykytila ja uhkatekijät

Lajin uhanalaisuuden syynä ovat metsien hakkuut, vesirakentaminen, ojitukset ja rakentaminen. Lajia uhkaavat luonnontilaisten vanhojen metsien väheneminen ja lahoppuujatkumon katkeaminen. Hitupihtisammalen lisääntymiskyky on hyvin heikko, joten luonnontilaisten metsien pirstoutumisen seurauksena välimatkojen pidentyminen sopivien kasvupaikkojen välillä estää lajin leviämisen uusille paikoille. Suurin osa sammalen tunnetuista nykyesiintymistä on suojeltu.

Hoitosuositukset

Koko Euroopassa harvinaisen ja Suomessa erityisesti suojeltavaksi luokitellun hitupihtisammalen kaikki tunnetut esiintymät tulee suojella. Lajin elinympäristöt tulee jättää kokonaan käsittelemättä ja niille voidaan tarvittaessa tuottaa lahoppuuta. Vesitalouden kunnostaminen luonnontilaisen kaltaiseksi voi olla tarpeen osassa elinympäristöjä. Esiintymien säilyminen turvataan parhaiten perustamalla laajempia suojelualueita, joiden sisällä on toimiva lahoppuujatkumo. Lajille soveltuvia runsaslahoppuustoisia tuoreita ja lehtomaisia kangasmetsiä, korpia ja pienvesien lähimetsiä tulee saada lisää suojelualueverkostoon. Myös näiden elinympäristöjen kunnostaminen luonnonhoitotöiden avulla voi olla tarpeen. Hitupihtisammalen kasvupaikat sopivat METSO-ohjelman kohteiksi (mm. runsaslahoppuustoiset kangasmetsät).

Lähteet

- Laaka-Lindberg, S. 2009. *Cephalozia macounii* – erittäin uhanalainen. Julk.: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. S. 68–70.
- Sjögren, E. 1987. *Cephalozia macounii*. Julk.: Ingelög, T., Thor, G. & Gustafsson, L. (toim.). Floravård i skogsbruket – Artdel. 2:a upplagan. Skogsstyrelsen, Jönköping. S. 219.

Kuva: Terhi Rytteri